

VÁROSTÖRTÉNET GYEREKSZEMMEL: KINCSES VÁROSAINK NYOMÁBAN

A Kincses Képeskönyv sorozat nyolc erdélyi és magyarországi város történetét mutatja be gyerekek számára. A gazdagon illusztrált, szemet gyönyörködtető kötetek a legfiatalabb olvasók számára is érthető és érdekfeszítő módon vezetik be a szemlélőt történelmi, kulturális és épített örökségünk világába. Az alkotók – Jánosi Andrea, Zágoni Balázs és Zágoni Bálint – a könyvek létrejöttének kulisszatitkairól és az elmúlt bő tíz év tanulságairól meséltek.

■ *A Kincses Képeskönyv sorozat mögött álló csapat 2017-ben ünnepelte az első kötet megjelenésének tizedik évfordulóját. Annak idején milyen célokkal, reményekkel vállalkoztatok erre a történelmi kalandra? S milyen inspirációs források álltak a rendelkezésetekre?*

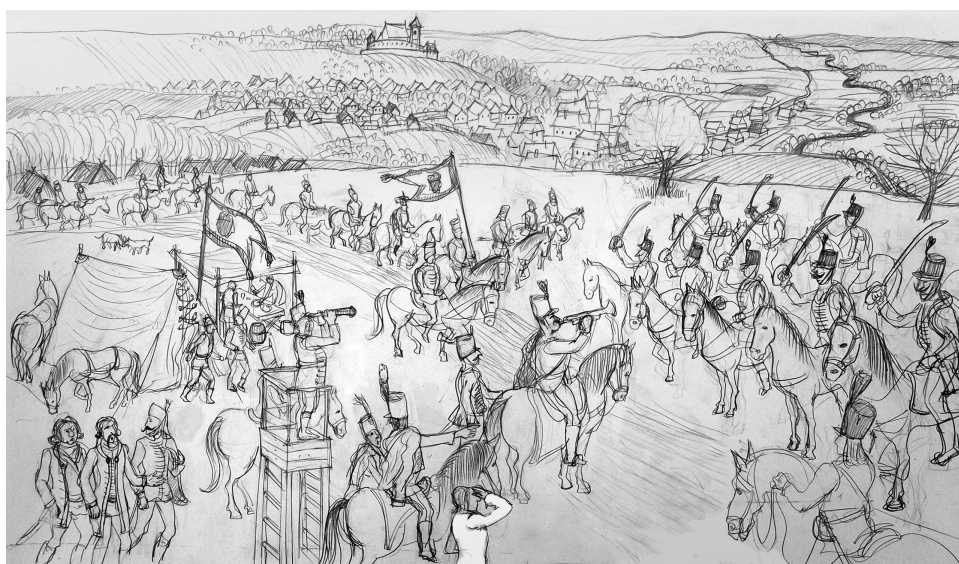
Z. Balázs: Volt inspirációs forrás, sohasem tagadtuk, hogy nem mi találtuk fel a spanyolviaszt. A budapesti Akadémiai Kiadónál sok évvel ezelőtt megjelent egy fekete-fehér sorozat, amely nem valós városok, hanem várostípusok történetét mesélte el. Egy spanyol sorozatnak volt a fordítása,¹ amiben olyan városnevek jelentek meg, mint Barmi (Bari, Róma, Milánó) vagy Hambeck (Hamburg, Lübeck – tehát egy Hanza-város). Innen jött az ötlet, hogy valami ehhez hasonlót kellene létrehozni, de az igazi városainkról. Ez azért volt sokkal nehezebb feladat, mert ezekben a képzelt városokban oda lehetett tenni a katedrális, ahova az ember gondolta, egy perspektívában lehetett haladni az egész könyvön keresztül, s úgy felépíteni köré a fiktív, de mégis a várostípusnak megfelelő főteret, hogy az adott perspektívából tökéletesen érvényesüljön. Ezt a valós városokkal nem lehetett megtenni.

A kötetek elsődleges célközönsége a kisiskolások tábora, de feltételezem, hogy nagyobbak, adott esetben felnőttek számára is tartogathatnak érdekes, ismeretlen részleteket. Milyen visszajelzés érkezett az olvasóktól?

Z. Balázs: Elsősorban gyerekekben gondolkodtunk – bár én egy kicsit reménykedtem, hogy a nagyobbak is kézbe veszik. Annál szerintem nagyobb sikert aratott a felnőttek körében, mint amire számítottunk, mert nagyon sok olyan reakció jött, hogy hát nekem ehhez van időm és türelmem, egy ilyet elolvasok, mert ennyit azért tudni szeretnék a városomról. Ugyanakkor szemben, mondjuk, egy mesekönyvvel egy ilyen jellegű kiadványra nem föltétlenül reagálnak közvetlenül az emberek. Ugyanakkor jó visszajelzés volt az, hogy jól fogyott.

J. A.: A legkisebbek esetében nem ők, hanem a szüleik állítanak meg az utcán azzal, hogy képzeld el, a kisgyerek, aki még nem olvas, gyakran kéri, hogy forgassuk és nézzük végig a könyvet, keressük meg a kutyát és a macskát benne. Én személy szerint sok ilyen szülői visszajelzést kaptam. A nagyobbak, a célközönség, könyvbemutatók alkalmával, dedikáláskor jelzi, hogy több kötet is megvan a sorozatból. Az, hogy megvan, vagy hogy olvassák-e, akár két különböző dolog is lehet, de mindenesetre gyűjtik az emberek.

Z. Balázs: Az egészen kis korcsoportot is odaképzeltük az elején, nem olvasóként, sokkal inkább egy szülővel, nagyszülővel, pedagógussal közösen leülve. Szerintem Andi rajzai erre nagyon jól rájátszottak, mert nagyon sok játékos, vicces elem van, ami leköti a gyerek figyelmét, miközben megszokja a város jellemzőbb épületeit.

Vázlat a *Kincses Képeskönyv Sepsiszentgyörgy* című könyvhöz

Z. Bálint: Az utóbbi években már önkormányzatoktól és múzeumoktól érkeztek felkérések, mondván, hogy ha X városnak van, akkor nekünk is mindenképpen kell egy ilyen könyv. Arra is volt példa, hogy amikor tárgyalni mentünk az egyik múzeumhoz, akkor ott volt az igazgató asztalán egy *Kincses Képeskönyv*, amit egy testvérváros delegációjától kaptak.

Z. Balázs: Az első város ilyen értelemben nagy kísérlet volt. Családi pénzből nyomtattuk ki, támogatás nélkül, nem is nyert semmilyen pályázaton. Egy kicsit elszállt ötletnek tűnt. A második, nem is tudom, hogy nyert-e pályázaton, de akkor már volt egy támogatónk. A harmadik, Visegrád esetében már egy egészen komoly támogatói kör állt mellénk az amúgy egészen pici városból. Ez volt az a pont, amikor már mind Magyarországról, mind Erdélyből kezdtek megkeresni a városok, s a támogatók is úgy gondolták, érdemes ebbe fektetni, van benne fantázia.

A megrendeléseken kívül minek függvénye az, hogy melyik város történetét fordítjátok le előbb gyereknyelvre?

Z. Balázs: Az első kötet végén egy ambiciózus listát közöltünk „előkészületben” címen, amit aztán a későbbi kötetek végén megismételtünk. Ha megnéznénk azt a tíz évvel ezelőtti listát, valószínűleg találnánk olyan várost, ami még azóta is előkészületben van. A második, harmadik kötettől kezdve anyagi okokból is, illetve azért is, mert reális igény volt rá, elkezdtünk a megrendelésekre is odafigyelni. Ez persze nem azt jelenti, hogy minden felkérést elvállaltunk. Volt, amikor azt gondoltuk, a sorozatban nem biztos, benne kellene hogy legyen az adott város, vagy egyszerűen nem találtunk olyan embereket, akikkel dolgozni tudtunk volna. Tehát ez, ami elkészült, mindenképpen szűrt lista.

A kerettanterv a gimnazisták számára lehetővé teszi a helytörténet opcionális tantárgyként való beiktatását. Mennyire válhat adott esetben iskolai segédeszközé egy-egy ilyen helytörténetet bemutató kötet?

Z. Balázs: Rendelnek könyvtárak és iskolák is a könyvekből. Van egy hozzám közel álló iskola, nem tőlem kapták, azonban láttam, hogy megvan nekik szinte az egész sorozat. Sok ilyen példa van, de ezekről nem mindig kapunk visszajelzést.

Z. Bálint: Sepsiszentgyörgyön például az önkormányzat rendelt belőle, minden negyedik osztályos megkapja.

Z. Balázs: Székesfehérváron pedig az történt, hogy ott minden elemi osztályos diák megkapta, ezért egyszerre mintegy 5000 példányt osztottak ki, s azóta is rendelnek belőle időről időre, hogy az újabb első osztályosok is megkapják.

Egy-egy kötet megalkotása komoly csapatmunkát feltételez, a szerzői, illusztrátori feladatok mellett történész szakértők, szerkesztők, szöveggondozók, tördelők munkáját is össze kell hangolni, ami gondolom, sok esetben jár újratervezéssel. Felvázolnátok a kötetek megszületésének folyamatát?

Z. Balázs: A módszer változott az évek során. Az elsőt heten vagy nyolcan – helybéli fiatal művészettörténészek, történészek, régészek – írtuk. Nehéz volt egységes stílust kialakítani és a gyerekek számára könnyen fogyaszthatóvá tenni, mert nem volt ebben mindenkinek gyakorlata. Így nekem – aki már írtam gyerekkönyveket – jutott a szerkesztés feladata. Marosvásárhely esetében már változtattunk ezen a módszeren. Noha ugyanúgy szükségünk volt nagyon jó helytörténészekre, nyersanyagot kértünk tőlük, amiből abban az esetben én vagy más esetben Bálint írta a kész szöveget. Ezt a történészek gyerekesítésnek szokták nevezni. Ugyanakkor a témák kiválasztásánál is nagyon figyelembe kell venni a gyerekszempontot. Nem lehet egy szoborpark köré építeni egy ilyen könyvet, ennél színesebb kell legyen. Eseményekről, fontos személyekről, technikai vívmányokról, épületekről, terekről is szólnia kell, megjelenítve a város sokoldalúságát.

Z. Bálint: A folyamat változó és nem egyértelmű. Kolozsvár esetében például Balázs szerkesztőként vett részt, itt még a történészek írták a szöveget, az elkö-

vetkező hat kötet esetében vagy Balázs, vagy én írtam a szövegeket, s most az utolsó két példa – Csíkszereda és Udvarhely² – esetében megint visszatértünk a kezdeti megoldáshoz: a történészek írják a szövegeket, és én szerkesztem, illetve próbálom gyerekesíteni. Ez nagyban függ attól is, hogyan áll össze a történészekből álló szakértői csapat. Utóbbi esetekben egy múzeum közösségével dolgozunk, s ez szerintem nagyon kreatív helyzet. De arra is van példa, hogy egymástól függetlenül keresünk meg történészeket, akik egy-egy korszak „szakértését” elvállalják.

J. A.: Találkoztunk már múzeumpedagógussal is, Csíkszeredában például, ő pedig már eleve a gyerekek nyelvén szólal meg.

Z. Balázs: Az alkotói folyamat első egyharmadában van egy mágikus pillanat, amit – ha én vagyok a szerkesztő – nem mindig veszek észre, mert nyakig benne vagyok a folyamatban. Amikor egy félkész rajz fölé görnyed Andi, és a történészek, mindenki egyszerre magyaráz és gesztikulál, s mindenki előbújik a gyerek. Én nagyon szeretem ezt a pillanatot. Láttam Marosvásárhelyen, láttam Kolozsváron, Visegrádon, amikor hirtelen elkapja őket a sodrás, a „jaj, de klassz dolog születik”. Lehet, hogy egyszerre háromféle dolgot mondanak Andinak, és az is lehet, hogy ezek részben egymásnak ellentmondanak, de a végén úgyis mindig megegyeznek abban, hogy mit kell odarajzolni, s milyen hosszú volt az a fal.

Jánosi Andrea fotója

Az illusztrációk hogyan épülnek rá a szövegre?

J. A.: Ezeken a megbeszéléseken első perctől ott kell lennem, hogy halljam azokat a vitákat, amelyek mentén összerázódik egy téma. Ha ez megvan, akkor már könnyebben jönnek az érdekes ötletek. Menet közben próbálok fülelni és magam elé képzelni a jelenetet, hogy mi is történhet közben, azon kívül, hogy az épületnek nagyon ott kell lennie. Ez is változó, vannak flexibilisebb történész emberek, akik úgy gondolják, hogy belefér az, ha mondjuk két szinttel maga-

sabdra húztam az épületet, de van olyan is, aki nagyon számon kéri a történelmi pontosságot. Ilyen értelemben nekem is igazodni kell a többé vagy kevésbé rugalmas kollégákhoz. A folyamat minden esetben vázlatolással kezdődik, amit mindenki lát. Szerencsés esetben papíron egy közös asztalnál, de ugyanolyan jó az is, ha e-mailben küldöm körbe: mindenki belenagyítgat, olyan is van, aki ki nyomtatja, ráhúzigál, de olyan is van, aki csak e-mailben írja meg, hogy itt vagy ott kellene módosítani. A rajz így fejlődik a vázlattól el egészen addig, hogy megfestem végül a színeset otthon, majd elküldöm ezt a változatot is, s adott esetben ott is vannak még észrevételek. Így építkezünk.

Jánosi Andrea fotója

Z. Bálint: Nagyjából előre tudjuk, hogy mi az a szöveg-kép arány, ami elfér egy dupla oldalon, de a gyakorlatban mindig vannak kihívások és meglepetések, mert egy adott ponton bekapcsolódik a tördelőszerkesztő, s jelzi, hogy adott esetben háromszáz leütést kell vágni valamelyik szövegből, különben bélyeg méretű lesz az illusztráció, s annak Andi nem örvend.

J. A.: A szöveget szerkesztők szokták vágni, de a rajzot inkább én vágom. Illetve van még egy képszerkesztőnk, „képrestaurátorunk”, akire ezt rábízunk. A munkafolyamat vége a legtöményebb időszak, ekkor a történészek is átnézik még egyszer a végleges változatot, miközben a tördelőszerkesztőnk már dolgozik. Lehet, hogy valahonnan még vágni kell, vagy le kell faragni egy rajzból. Szóval mindenki együtt dolgozik a végén.

Egy korábbi interjúban említetted, hogy noha a kötetek képi világa alapvetően nagyon hasonló, s bár ugyanaz a színvilág vonul végig mindegyiken, a részletgazdagság, az aprólékos kidolgozottság azért változott, a városképek letisztultabbakká, egyszerűbbekké váltak. Hogyan viszonyulnak ehhez az olvasók?

J. A.: Egy képzőművész kollégám nem állta meg, megkérdezte, hogy miért több a domboldal Székelyföldön. Az a helyzet, hogy a helytörténészekről, történészekről sokkal több megjegyzés érkezett a kolozsvári panorámák kapcsán. Mivel ezek sokkal zsúfoltabbak, részletesebbek voltak, a topográfia is sokkal jobban torzult. Mindent meg szerettem volna rajzolni, ezért az arányok is sokkal hozzávetőlegesebbek voltak. Így érdekes módon több mindent nehezményeztek. Azáltal, hogy kicsit szellősebbek a panorámák, kevesebb a lehetőség a tévedésre, helyesebbek az épület-ember arányok. Lehet, hogy egy adott felületen kevesebb ember, madár, tyúk és macska is elég az épületek közé. Képzőművészként arra törekszem egy ideje, hogy inkább legyen egy kiegyensúlyozott kompozíciója, egy kellemes szerkezete ezeknek a képeknek, mintsem túlszűfolt böngészők keletkezzenek, amiket aztán jócskán elfed a szöveg.

Mi az illusztrációk utóélete?

J. A.: Első perctől, anélkül, hogy szerettem volna, elkezdtek festményként funkcionálni. Azóta elkészült nyolc város képanyaga, s az túlzás, hogy mind rá-mázottak lennének, de a képek zöme üveg alá került, s működnek a falon kiállítóterekben is. Voltak, akik megvásárolták, s kifüggesztették a lakásuk falára. Ez a dolog engem is meglepett, nem ezzel a szándékkal kezdtem el őket festeni.

Azt is több ízben hangsúlyoztad, hogy az illusztrátori tevékenységed a Kincses Képeskönyvekkel kezdődött el. Egy mesekönyv vizuális világának a megteremtése és egy hiteles történelmi városkép megrajzolás nyilván más-más jellegű kihívások elé állítja a művészt. Milyen tapasztalataid vannak?

J. A.: Hát igen, kivéve, ha Zágoni Balázs írja ezt a mesekönyvet, mint a *Kolozsvári mesék*³ esetében, amikor igencsak meg kellett nézni, fel kellett ütni a történelemkönyveket. Nyilván Benedek Elek meséiben⁴ is vannak várak, erdők, kastélyok, de ebben az esetben nincs ott az a kényszer, hogy az ember rögtön utánanézzon, Benedek Elek vajon milyen korra gondolt, hogyan öltözködtek, hogyan néztek ki az emberek. Sokkal inkább hagyni kellett a történéseket elmélyülni, s azt megragadni, hogy mi lehet érdekes egy gyerek számára. Lehetett hibrid embereket, állatokat és épületeket alkotni, festhettem kacsalábon forgó várat, amire nem volt eddig alkalmam. Néha felüdülés egy meséskönyv, mert ilyenkor szabadjára engedhetem a fantáziámat.

Egy gyermekek számára írt népszerűsítő kiadvány alapvetően nem történelemkönyv. Milyen szempontok szerint rostáljátok meg a város történeteit, s melyek azok az eszközök, amelyek segítségével ezeket a gyerekek számára is érdekessé és érthetővé lehet varázsolni?

Z. Balázs: Azt hiszem, hogy a dolog nyitja – bár ez elég közhelyesen hangzik –, hogy a gyerek szemével nézzünk, hogy lemenjünk gyerekperspektívába. Gyerek-

magasságból kell megnézni és végiggondolni a várost, s azt, hogy gyerekként mit vennék észre, mit látnék meg, mi érdekelne benne. Persze miközben az ember a könyvet szerkeszti, olyan, mintha két agya lenne. Ez az egyik, a másik pedig azt nézi, ami az adott város kapcsán fontos. De hát ki dönti el, hogy mi fontos? Ez az a pont, ahol komoly meccseket is vívunk a történészekkel. Lehet, hogy a város történetében az ötödik csata is roppant fontos volt, de egyet hagyjunk ki, mert a gyerekeknek ez sok. Helyette írunk arról, hogy mivel játszottak, milyen állatvásárok voltak, milyen volt az iskola.

A könyvek megírása számotokra is kalandos út lehet. Bizonyára ismeritek a bemutatott városokat, a történetüket, örökségüket, ennek ellenére azért mélyreható kutatómunkát kell végezni.

Z. Bálint: Olyan szempontból is kihívás, hogy a könyv terjedelme és azon belül a korszakok felosztása nagyjából adott. A középkort századonként ismertetjük, s ahogy közeledünk a jelenkorhoz, rövidebb időszakokat mutatunk be. Természetesen nem lehet egy kaptafára venni az összes várost, mert Segesvár története más, mint mondjuk Csíkszeredáé. Ilyen szempontból is igyekszünk a könyvszerkezetet, amennyire lehet, rugalmasan kezelni, s ha egy város esetében a 19–20. század fordulója az az időszak, amikor a legtöbbet változott a városkép, akkor ennek szentelünk több oldalt, ha pedig a középkorban történtek a legfontosabb események, akkor úgy osztjuk be a könyvet, hogy ennek jusson nagyobb hangsúly.

Z. Balázs: Én úgy szeretem szerkeszteni ezeket a könyveket, hogy a bennem lakó gyerek élvezze. Ez az egy mérce van. Ugyanazért írok gyerekkönyveket is. Az járulékos haszon, ha esetleg másnak is tetszik.

A legtöbb szintézis jellegű történelemkönyv manapság a rendszerváltás koráig göngyöli fel az adott város, régió vagy ország történetét, ti mégis fontosnak tartottátok a 21. századi város bemutatását is. Ezek a történetek sokszor rendkívül aktuális témákról szólnak. Kolozsvár fölött például repülőgépek szállnak, de a főtérsi sétálóövezetet és a metrót is megelőlegeztétek nekünk.

J. A.: Igen, azóta is elmondjuk, hogy ne oda tervezzék, ne ott ássák ki a megállót.

Z. Balázs: Mi megmondtuk tizenegy évvel ezelőtt, hogy lesz metró, de 2100-at írtunk mellé, úgyhogy csak ki kell várni. Egyébként csak Kolozsvár esetén voltunk ilyen bátrak, hogy a jövőt is belevizionáltuk, a többi esetben csupán a jelenig merészkedtünk el.

J. A.: Közben olyan dolgok is történtek, hogy például Sepsiszentgyörgy Sárkány-dombját – ami ekkor még csak projekt formájában volt elképzelve, kiállítva, még nem volt megépítve – megfestettem. Elkészült a Sárkány-domb, de nem sokkal ezután el is hordták. Bizonyos dolgok ilyen nagyon rövid idő alatt változnak meg. Az egy dolog, hogy születnek nyertes pályázatok egy bizonyos városrész vagy épület kivitelezésére vagy átalakítására, de nem biztos, hogy az pontosan úgy fog elkészülni.

Illusztráció a *Kincses Képeskönyv Kolozsvár* című könyvből

Z. Balázs: Van olyan, hogy a történelem beelőz. Pedig a történelem nem szokott előzni. Marosvásárhelyen még ásták a vártemplom körüli kolostor falait, amikor Andi rajzolta, s egyszer csak felhívott a múzeum igazgatója, mondván, hogy az a fal igazából hosszabb volt, most ástuk ki, úgyhogy légy szíves, te is rajzold hosszabbra.

J. A.: A baj az volt, hogy a papír véget ért ott, ahol én lekanyarítottam a fal végét, mert akkorára terveztem. Hát mi volt a megoldás, kipótoltam, hozzáragasztottam egy csíkot.

Egy évtized alatt a technika nagyon sokat fejlődött, hogyan befolyásolja ez a ti munkátokat?

J. A.: Szinte minden esetben megkönnyíti a munkánkat. Illetve megnehezíti az a tény, hogy egyre több a drónfelvétel a városokról. Annak idején, amikor a kolozsvári kiadványon dolgoztunk, ez nem volt még ilyen mértékben jellemző. Szerettem volna néhány légifelvételt pont abból a szögből, amiből nekem a panorámákat meg kellett rajzolni, de ilyenek még nem álltak rendelkezésünkre. Manapság egyre több készül, emiatt sokkal inkább számonkérhető a topográfiai valóság.

Z. Balázs: Fel sem fogjuk azt, hogy milyen nehéz egy légiperspektívát úgy megkreálni, hogy nincsenek források, nem látsz rá, milyen viszonyban vannak az épületek egymással.

J. A.: Ez a kihívás az ilyen típusú rajzokban. Nem az élet visszaadása, azt már könnyű hozzáadni, csak idő maradjon rá. Inkább a nézőpont megtalálása nehéz, illetve az, hogy onnan minden bevehető és pontos legyen.

Z. Bálint: Ilyen szempontból a jelenkori fejezetek azok, amelyek megkötik az illusztrátor kezét, hiszen egy középkori város esetében nagyobb tér jut a képzőművészeknek.

J. A.: Igen, ez furcsán működik, mert segít is egy fotó, de ugyanakkor határokat is szab. De tulajdonképpen könnyebb, hogyha már készült az adott szögből fényképfelvétel, könnyebb megrajzolni, kisebb a tévedés lehetősége, de ugyanakkor kicsit úgy érzem, hogy ezt a feladatot már előttem lelőtték.

Z. Bálint: Az minden esetben dilemma, hogy mi az, amit megengedhetünk magunknak. Udvarhely esetében például köztudott, hogy a római korban volt a városban egy fürdő, de azt például nem lehet tudni, hogy pontosan hol volt az erőd. Ilyen szempontból kérdés, hogy mi az, amit berajzolhatunk annak ellenére, hogy nem rendelkezünk róla pontos információval. A kora középkori, újkori fejezetek esetében ezért szabadabbnak érzi magát az ember, kézzelfoghatóbb az, hogy mit kell lerajzolni.

Z. Balázs: A perspektíva lehet, hogy kívülről nézve főleg dolognak tűnik, de azért jó ugyanabból a nézőpontból bemutatni a város fejlődését, mert a gyerek, de akár a felnőtt is sokkal jobban láthatja azt, hogy mi jelenik meg, mi épül újra, mi az, amit lebontanak. Marosvásárhely esetében például sokáig a vár ez a központ, de van egy pont, amikor át kell térni a főtérre. Kolozsváron a római város a mai főtér helyén volt, de Kolozsmonostor máshol volt, a honfoglalás kori magyar falu megint máshol. Tehát a perspektívát sem lehetett erőltetni. A kompromisszum leggyakrabban az volt, hogy ahol lehetett, két-három fejezeten keresztül ugyanazt a nézőpontot használtuk, ahol muszáj volt, váltottunk, de utána visszatértünk az eredeti helyszínre, így látszott, hogy a kezdeti állapothoz képest mi változott kétszáz év leforgása alatt.

Illusztráció a *Kincses Képeskönyv Marosvásárhely* című könyvből

Illusztráció a *Kincses Képeskönyv Marosvásárhely* című könyvből

*A Kolozsvárról szóló magyar kötetnek pár éve jelent meg a harmadik, bővített kiadása, s nem egy Kincses Képeskönyv román, német és angol nyelven is megjelent. Ezeket hogyan fogadták az olvasók?*⁵

Z. Bálint: Segesvár esetében történt meg először, hogy két nyelven, románul és magyarul jelentettük meg a könyvet. Rögtön utána felmerült az a kérdés, hogy mivel nagyon sok külföldi turista fordul meg Segesváron, igény volna a német és az angol nyelvű kiadásra is. Ilyen szempontból ez tényleg sikertörténet, azóta is konstans módon fogynak az idegen nyelvű Segesvár-kötetek. Kolozsvár esetében jelent még meg angol kötet, és erre is van kereslet.

Z. Balázs: A román kiadással kicsit csalódtunk, ebből, mondjuk, sokat is nyomtattunk. Ez volt az első „idegen nyelvű” kiadás, s a kilenc évvel ezelőtt elkészült 3000 példányból még mindig van. Ott azt lehetett látni, hogy hiába mutatta be a történelem kar dékánja,⁶ s hiába szerepel a szerzők között az egyik legjobb román régész, túl sok a magyar név. S miközben Kolozsvár történetét illetően lényeges nézőpontbeli különbségek nincsenek román és magyar történések között, még mindig van némi távolságtartás. Ami úgy gondolom, hogy ezt felülírta, az az angol nyelvű Kolozsvár-kötet megjelenése volt, ami után a könyvesboltok természetes módon elkezdtek jobban rendelni a román változatot is. Így, hogy most már a román és a magyar mellett angol nyelvű is van, kiegyensúlyozottabb a helyzet, s jobban is fogy. Következésképpen pedig a bővített magyar kiadásban van négy olyan oldal, ami a román változatban nincs benne, mert még mindig az első kiadás kapható.

Köszönt-e már vissza valamelyik könyv vagy esetleg annak részlete valamilyen váratlan kontextusban?

Z. Bálint: Néhány hónapja láttam Kolozsvár főterén egy idegenvezetőt, aki az angol nyelvű Kolozsvárt szorította a hóna alatt. Ugyanakkor kellemes meglepetés és pozitív visszajelzés volt az, hogy néhány évvel ezelőtt a képességvizsgán a Nagyvárad-kötetből használtak fel egy szöveget, azt kellett a diákoknak értelmezni.

J. A.: A Csíki Székely Múzeum nemrég elkérte az egyik könyvhöz készült illusztrációt, hogy ezt kinagyítanák a várostörténeti kiállításukon. Egy 18. századi kis életképről van szó, egy szabadtéri passiójátékról, amit az egykori ferences iskola tanulói a csíksomlyói kolostortemplom mellett adtak elő. Előadásait „iskoladramáknak” hívták akkoriban, ezekről viszont, úgy tűnik, előttünk még senkinek nem jutott eszébe ábrázolást készíteni. Vélhetően színesíteni hivatott ez a festett jelenet a Somlyó történetét bemutató kiállításszakaszt.

Illusztráció a *Kincses Képeskönyv Csíkszereda* című könyvből

Van-e kedvenc kötetetek? Esetleg olyan, amelynek a megvalósítása már régen dédelgetett álmotok?

Z. Balázs: Nekem Budapest a kedvenc kötetem, bár még nem jelent meg. Ehhez gyűjtök most anyagot, már régóta ígéretem ennek megvalósítását. Egyébként szöveg tekintetében a Vásárhely, s illusztrációk szintjén Visegrád. Valószínűleg azért, mert eleve rendkívül festői. De nagyon nehéz meghozni ezt a döntést, mert átfedődnek az élmények.

J. A.: Én is azt mondom, hogy a munkafolyamat milyensége is ott van a könyvben, annak része. Lehet, hogy én elégedetlen vagyok pár oldallal, mert nem olyan végül, mint amilyennek előre elképzelttem. De ennek a folyamatnak akkor is van egy hangulata, ami az élményekhez és a könyv sikeréhez is kötődik, ez is latens módon hozzátesz az eredményhez. Az én képzőművész szemem a Marosvásárhelyt szereti. Még mielőtt felfigyelt volna rá a szakma, én éreztem és tudtam, hogy a Marosvásárhely valamiért a legszebb. A képek összhatása mi-

att is, hiszen itt is az a szerencsés eset állt fenn, hogy négy egymást követő oldalpáron is panorámaképek láthatók, ezért az összehasonlítás lehetősége miatt is játékosá válik. Ezenkívül jó életképeket lehetett rajzolni, mert egy utcába pillantottunk be, akkor is, ha az történetesen a főté.

Z. Balázs: A grafikai tervünk már azelőtt megvolt, hogy én megírtam volna a szövegeket. Már ekkor elkezdtük tervezni az oldalpárokat, ezért a kisebb képek és fejezetek mellett kreatívabb, játékos megoldások is születtek.

J. A.: Talán Temesvár lenne jó még. Családom ott élő részének köszönhetően többször megfordultam benne, van valami megkapó abban a városban. Ez talán természetes, jobban kialakul a kötődés olyan városokhoz, ahol az embernek többször van dolga. Több helyre eljut, több zugát ismeri meg, nem csak azt az egy főteret járja körül, ahol a busz megáll, hanem ha több idő van erre-arra elmenni, belopja magát az ember szívébe. Budapestre viszont szerintem egyformán vágyunk, ott már vezetett várostörténeti sétákon is jártunk.

Z. Bálint: Nekem Nagyvárad a kedvencem. Úgy gondolom, hogy Nagyvárad esetében működik a legjobban a szöveg és a kép kapcsolata. S kicsit úgy érzem, hogy adósok vagyunk Nagyszzebennel és Brassóval, de Bukarest is jó ötlet, fel is jegyeztük már több alkalommal.

Kérdezett Gál Zsófia

■ JEGYZETEK

1. Magyar nyelven megjelent kötetek: Xavier Hernández – Pilar Comes: *Barni. Egy mediterrán város a történelem sodrában*. Bp., 1993; Xavier Hernández – Jordi Ballonga: *Hambeck. Egy Hanza-város északon a történelem sodrában*. Bp., 1993. A sorozat további, idegen nyelvű kötetei: Xavier Hernández – Pilar Comes: *Geschiedenis van een stad bij de middellandse Zee. Tarma*. Bloemendaal, 1990; Xavier Hernández: *A city of northern Europe through the ages. Lebek*. Boston, 1991; Xavier Hernández: *San Rafael. A Central American City Through the Ages*. Milano, 1992. (A szerk.)
2. A Csíkszeredáról szóló kötet 2018-ban jelent meg, az Udvarhelyről szóló könyv elkészítése folyamatban van. (A szerk.)
3. Zágoni Balázs: *Kolozsvári mesék*. Kvár, 2015.
4. Jánosi Andrea Benedek Elek *Székely tündérország* című meséskönyvét illusztrálta.
5. A sorozatban megjelent kötetek magyarul: *Kincses Képeskönyv – Kolozsvár* (2007), *Kincses Képeskönyv – Marosvásárhely* (2008) *Kincses Képeskönyv – Visehrad* (2009), *Kincses Képeskönyv – Segesvár* (2011), *Kincses Képeskönyv – Székesfehérvár* (2013), *Kincses Képeskönyv – Nagyvárad* (2013), *Kincses Képeskönyv – Sepsiszentgyörgy* (2015); románul: *Cartea Comoară – Cluj* (2010), *Cartea Comoară – Sighișoara* (2011), *Cartea Comoară – Târgu-Mureș* (2013), *Cartea Comoară – Sfântu Gheorghe* (2017); angolul: *The Treasure Book of Cluj* (2016), *The Treasure Book of Sighișoara* (2012); németül: *Das Schatzbuch Schässburg* (2012). (A szerk.)
6. Ovidiu Ghitta, a Babeș-Bolyai Tudományegyetem Történelem és Filozófia Karának dékánja. (A szerk.)